

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 3

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 1072 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-martda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalendarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Экологические и альтернативные заполнители для бетона в условиях Узбекистана.....	10
Акрамов Хуснитдин Ахрарович, Тоширов Жалолиддин Очилович, Самадов Хомид Самандарович	
Investitsion marketingni rivojlantirish asosida mintaqa investitsiya jozibadorligini oshirish	16
Ahmedov Alim Babaniyazovich	
O'zbekistonda yashil budjetlashtirish, energiya samaradorligi va issiqxona gazlari emissiyasi.....	22
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Qulliyev Ulug'bek Mirzayevich, Mamanov Alisher	
Development of the Digital Economy as a Trigger of the Economic Growth of the New Uzbekistan.....	28
Luiza Sayfullovna Makhmutkhodjaeva, Umarova Shahnoza Akbarovna	
Oliy o'quv yurtlarida matematik statistikani o'qitishning xususiyatlari	34
Shamsiyev Damin Najmiddinovich, Aymatova Farida Xo'razovna	
Turizm tadbirkorlikning o'ziga xos xususiyatlari	37
Mardonova Dilafuz Kosimovna	
Oziq-ovqat xavfsizligi ta'minoti: O'zbekistonda mayonez importini notarif tartibga solish va ichki ishlab chiqarishni rivojlantirish istiqbollari.....	41
Muratova Shohista Nimatullayevna, Nomozov Azizbek Xayrulla o'g'li	
Mamalakatimizga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda qimmatli qog'ozlar bozorining o'rni va roli	46
Akrarov Azamat Ramziddinovich	
Mamlakatning iqtisodiy va ekologik rivojlanishida elektromobil sanoatini rivojlantirishning ahamiyati	53
Iminov Mahmudjon Azimjon o'g'li	
Hududiy eksport salohiyatini oshirishning marketing strategiyasi.....	60
Jiyamuratov Rustam Nuridinovich	
Turistik kompaniyalar moliyaviy barqarorligini baholash usullarini takomillashtirish kompaniya moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim mezonini	65
Jo'rayev Behzod Nuraliyevich	
Iste'molchilarni xulq-atvori modellari asosida marketing strategiyalarini shakllantirish.....	70
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	75
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarning o'rni.....	80
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi	
Innovatsion menejment va raqamli transformatsiyalarni joriy etishning metodologik asoslari.....	84
Quldoshev Asliddin Tursunovich	
Strategik boshqaruvda xususiy kapital samaradorligini baholash.....	89
Nasriyeva Zebiniso A'zam kizi, Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	
Mintaqalarni innovatsion rivojlantirish istiqbollari tashkiliy tuzilmalarini takomillashtirishni boshqarish yo'llari	100
Xodjamuratova Gulbaxar Yuldashevna	
Meva-sabzavot eksporti barqarorligini ta'minlashning ekonometrik tahlili	105
Shamsiyeva Feruza Muratxodjayevna	
Зарубежный опыт активизации экономической активности домохозяйств.....	111
Бердиев Гайрат Ибрагимович, Маликова Севинч Телман кизи, Люсииков Артемий Александрович	
The Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth: A Case Study of Uzbekistan.....	116
Abdulla Ibragimov, Keldiyorov Shakhriyor Ilyos O'g'li	
Mintaqada sanoat ishlab chiqarish rivojlanishining kambag'allikni qisqartirishdagi ahamiyati	121
Abdullayev Habibullo Asadulla o'g'li	
Global iqtisodiyot sharoitida islom moliyasi mezon va tartiblarini joriy etishdagi muammolar va yechimlar	125
Abduvosidova Gulandom Abdurashid qizi	
Amerika Qo'shma Shtatlari tajribasida biznes subyektlarini toifalarga ajratish amaliyotining xususiyatlari	131
Akobirova Nodira Najmiddin qizi	
O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligini innovatsion rivojlanish yo'llari.....	135
Axmedova Nafisa Amiriddin qizi	
Strategic directions of integration of Uzbekistan into the international hospitality industry	140
Bekmurodova Laylo Tursunmamatovna	
Surxondaryo viloyatida parrandachilikni rivojlantirish ko'rsatkichlarini prognozlash va modellashtirish.....	144
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Mamlakatimizda chorvachilik mahsulotlarini yetishtirishning hozirgi holati va uning tahlili.....	149
Talipova Dilfuza Nabiyevna	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish.....	154
Erkinxojiyev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	

Analysis of the Influence of Macroeconomic Indicators on State Budget Tax Revenue	158
Meyliev O. R., Gofurova K.	
Mahalliy budjet xarajatlarini hududlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri	166
Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
Influence of Digital Technologies on Economic Growth of the Republic of Uzbekistan.....	170
Igamberdiyeva Kunduz Ergashevna	
Transmilliy kompaniyalarning tashqi bozorlar uchun marketing strategiyalari va marketing tadqiqotlarini o'tkazish amaliyoti	174
Jo'rayeva Zilola Turobovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari.....	178
Kamilova Iroda Xusnitdinovna	
Korxonalarda inqirozga qarshi moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish	183
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Tijorat banklari faoliyatida onlayn tizimlarining tutgan o'rni va ularning rivojlanishi.....	188
Raxmataliyev Muzaffar Eshdavatovich	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik faoliyatining ta'sirini baholashning nazariy asoslari.....	194
Fayziyeva Dilsuz Bahodirovna	
O'zbekiston Respublikasini "yashil" iqtisodiyotga o'tish samaradorligini oshirish.....	200
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li	
Andijon viloyatida kambag'allik darajasini qisqarishiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlar	214
Musaeva Ziyoda Allayarovna	
O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligi eksportida marketing muammolari	218
Musyeva Shoirazimovna, Agzamov Avazxon Talgatovich	
Respublikamizda parranda bosh sonining hozirgi holati va uning istiqbollari.....	223
Akramova Nargiza Axrorovna	
Menejmentda ishbilarmonlik kommunikatsiyalaridan foydalanishda optimal strategiyalarini qo'llash shart-sharoitlari.....	227
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Shadiyeva Madina Djaloliddin qizi	
Raqamlashtirish sharoitida innovatsion faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari	231
Nazarova Latofat Toirjon qizi	
O'zbekistonda masofaviy bank xizmatlarini rivojlantirishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	235
Nurmuxammedov Matlab Yunusovich	
Davlat aktivlarini samarali boshqarish hamda nazorat qilishni takomillashtirish.....	240
Mirzayev O., Nazarov G'ayrat Olim o'g'li	
Talabalarning oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	246
O. U. Shomurodov, Z. U. Uroqov, A. T. Ablahatov, A. A. Suyarov, J. S. Urazov	
Methodological Aspects for Branding in Private Schools.....	251
Odilova Sitara Sayfitdin qizi	
Совершенствование процедуры оценки эффективности и результативности расходов государственного сектора.....	256
Олимов Элёр Фазлиддин угли, Исқандаров Суннатилло Бахриддин угли	
Logistika xizmatlari samaradorligini oshirishda blokcheyn texnologiyalardan foydalanish	261
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Markaziy Osiyoda energetika bozorini rivojlantirishning kelgusi istiqboli va imkoniyatlari.....	267
Saidov Mash'al Samadovich, Umarova Irodaxon Nuraliyevna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda sug'urta bozorining innovatsion usullaridan foydalanishning konseptual asoslari	275
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Oliy ta'limda boshqaruv strategiyalari va ularni amalga oshirish mexanizmi.....	279
Saidqulova Furuza Farmonovna	
Jismoniy shaxslardan olinadigan daromadlarini soliqqa tortishning o'ziga xos xususiyatlari	283
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
O'zbekiston Respublikasidagi mavjud suv resurslarining iqtisodiy holati tahlili	288
Shanazarova Gulyora Baxtiyarovna	
Tijorat banklari kredit risklarini kamaytirish yo'llari.....	294
Tulkinova Maftuna Anvarbek qizi	
The use of Intellectual Systems in the Improvement of the Educational Process Management System in Higher Educational Institutions	303
Umarova Dilmurod Rakhmatilla qizi	
Oliy ta'lim tizimida yangi iqtisodiy mexanizmlarni shakllantirish.....	307
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich	
Global iqtisodiy sharoitida moliyaviy hisobotlar auditida muhimlikni baholashni xalqaro stanadartlar asosida takomillashtirish	311
Xasanova Nasiba Tolliboy qizi	

Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni tashkil etish istiqbollari.....	314
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Oliy ta'lim muassasalarida gibrid bulut xizmat modelini qo'llash mexanizmini ishlab chiqish.....	319
Zaripov Bahodir Bobomurod o'g'li	
Роль инвестиций в системе железнодорожного транспорта в Республике Узбекистан.....	325
Акбарова Лайло Упашевна	
Gidrotexnik inshootlar betonlarini samaradorligini tahlil qilish va oshirish natijalari.....	330
Asqarov B. A., Karimov M. U., Xolmirzayev S.T., Obidjonov J. T.	
Maxsus iqtisodiy zonalar hududiga jalb etilgan investitsiyalar to'g'risida.....	334
Davlayev G'olib Ashurovich	
Yangi xizmat turi xizmatlar sohasini innovatsion boshqarishning metodologiyasi.....	337
Djurayeva Dilnoza Davron qizi	
Mintaqalar innovatsion salohiyatini baholashning uslubiy yondashuvlari.....	343
J. A. Ismatullayev, D. X. O'rinov	
Milliy qayta sug'urtalovchilarning xalqaro sug'urta bozoriga kirib borishi va kutilayotgan xavf-xatarlar.....	348
Jorabayev Jasur Abduraxmanovich	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida tovarlar auditi natijalarini auditorlik hisobotida aks ettirish tartibi.....	354
Ibragimov M. M., Ergashev O. F.	
Turistik destinatsiyalarni tashkil etish va rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	358
Karimov Anvar Aktam o'g'li	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	362
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Iqtisodiy xavfsizlikning institutsional tizimini tadqiq etishga uslubiy yondashuvlar.....	367
Mamatov Axmetjon Atajanovich, Allaberganov Zakir Gayibovich	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlari.....	373
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlari eksport faoliyatini rivojlantirishning xorij tajribasi.....	380
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Korxonalar raqobatbardoshligini oshirish muammolari va dolzarb vazifalari.....	386
Musyeva Shoirazimovna	
Устойчивый и инклюзивный рост: взаимосвязь экономического прогресса с социальным равенством и экологическим управлением.....	390
Нодирбек Холбаев	
Mintaqalarni investitsion jozibadorligini taraqqiyot strategiyasiga ta'sirini statistik baholash.....	396
Nuriddin Zufar Akbarovich	
Финансирование каракулеводства: преодоление финансовых вызовов в пустынных регионах Узбекистана.....	402
Нуриллаев Жамолiddин Ярашевич	
O'zbekiston investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish.....	408
Oybek Elmuratov	
Intellectual mulkning iqtisodiy mazmuni va tarixiy rivojlanish bosqichlari.....	411
Maxmudova Nargiza Davlyat qizi	
Implementation and use of Digital Technologies in Logistics Abstract.....	416
Kushakova Mamura, Koshakova Mukhlisa Surat qizi	
Innovatsion iqtisodiyot tushunchasining mazmun mohiyati.....	421
Abduqaxorov Bekzod O'tkir o'g'li	
Raqamlashtirish iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshligini oshirish omili sifatida.....	426
Mamajonova Durdonahon Mamaruzi qizi	
O'zbekistonda tashqi savdoni notarif usullar orqali tartibga solishning mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri.....	431
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Инновационные методы переработки горных отходов для экологической устойчивости в Узбекистане.....	437
Аскарлов Бахтиер Аскарлович, Собирова Мукаддас Хамидуллаева	
Опыт зарубежных стран по стимулированию производства сельскохозяйственной продукции и перспективы внедрения в Узбекистан.....	442
Холиков Сулаймон Уткир угли	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda strategik boshqaruv hisobini tashkil qilishning uslubiy jihatlari.....	447
Pardayeva Shahnoza Abdinabiyevna	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishni statistik tahlili.....	452
Sayfullayev Siddik Nosirovich	
Sug'urta tashkilotining innovatsion risklarini baholash.....	457
Sattorov Shoxrux Maxmudjon o'g'li	

Kapital bozori rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari	462
Turdiyeva Uzayda Omirbayevna	
Адаптивный искусственный интеллект в управлении человеческими ресурсами.....	469
Хайдарова Малика Шокирджановна	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mablag'lardan samarali foydalanishga xizmat qiluvchi zamonaviy va istiqbolga mo'ljallangan huquqiy asoslarning yaratilganligi to'g'risida.....	478
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
Investitsiya loyihalariga ta'sir qiluvchi risklarni sifat jihatdan baholash usullarining o'ziga xos xususiyatlari	482
Shaislamova Nargiza Kabilovna	
Tijorat banklari tomonidan investitsion loyihalarni kreditlash tartib va ularni takomillashtirish yo'llari	491
Yunusova Ozoda Anvarjon qizi	
Hududlar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda soliq salohiyatini oshirishning nazariy jihatlari	498
E. N. Raximov	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	504
Avazov Ilxom Ravshanovich	
Inson resurslarini boshqarishning innovatsion usullarini joriy etish vositalarini ishlab chiqish.....	509
Djuraeva Guzal Shavkatovna	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish.....	513
Erkinxojiyev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
Korporativ qimmatli qog'ozlar asosida korxonalarni moliyalashtirishning ilg'or xorij tajribalari	517
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
The impact of corporate governance on firm performance and financial stability	524
Muhammadyor Yunusov	
Mintaqalarda kamg'allik darajasini pasaytirish va xorij tajribasidan foydalanish yo'llari.....	537
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
Makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash soliq ma'muriyatchiligini samarali tashkil etish yo'llari	541
Mutalova Dilorom Maxamadjanovna, Kenjaboyeva Nigina	
Iqtisodiy savodxonlik hamda tadbirkorlik qobiliyati o'rtasidagi to'g'ri nisbatdagi bog'liqlik munosabatining fundamental asoslari.....	544
Tuxtayeva Muyassar Shovkat qizi	
Korxonalarining bankrotlik riskini baholashning xalqaro modellari.....	550
Umarova Hulkar Umidulloevna	
O'zbekistonda korxonalar boshqaruvida kadrlar salohiyatidan foydalanish amaliyotini rivojlantirishning xorij tajribasi	555
Do'stova Aziza Qahramonovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida boshqaruv tizimining xususiyatlari.....	559
Iroda Majidova	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning muhim xususiyatlari	565
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shukurov Tohirjon Izzatullo o'g'li	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing tadqiqotlarini asosiy yo'nalishlari	569
Tuychiyeva Vasila Faxriddin qizi	
"Зелёная экономика" как фактор повышения экономического роста страны.....	573
Тураева Адипа Икрамовна	
Oilada sarf-xarajatlar samarasiga erishishning muhimligi.....	580
Xasanov Rustam Rabimovich	
Aholi farovonlik darajasidagi farqlarni tartiblash yo'nalishlari.....	583
Xasanov Rustam Rabimovich, Turdiyev Zoxidjon Rustamovich	
Совершенствование оценки стоимости объектов недвижимости в Узбекистане на основе зарубежного опыта.....	588
Хомитов К. З., Халилова Л. Ш.	
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligida kooperatsiya munosabatlarini rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ahamiyati.....	594
Choriyeva Nigina Kaxramonovna	
Davlat xaridlari tizimini takomillashtirish yo'llari	598
Alimbayeva Sevara Alimbayevna	
Yengil sanoatni rivojlanishida Germaniya tajribasi.....	601
F. Jumaniyazova, G'ulomov Ibroxim Rustam o'g'li	
The efficiency of usage of Islamic finance instruments in security market.....	607
Khasanov Umarbek Begmat ugli	
Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanishning xorijiy tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari.....	613
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini tashkil qilinishining hozirgi holati va muammolari	621
Nutfulloev Tolib G'olib o'g'li	

Mehnat bozorida raqamli texnologiyalardan foydalanish metodologiyasini takomillashtirish	627
Maxammadiyev M. M.	
Ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish sharoitida mahsulot tannarxini optimallashtirish asoslari	632
Narzullayeva Gulchehra Salimovna	
Elektron pullarni rivojlantirish yo'llari	636
Rustamov Maqsud Suvonqulovich, Egamberganov Mirzabek Odilbek o'g'li	
Загрязнение окружающей среды в Узбекистане: проблемы, причины и пути решения	644
Ишонкулова Феруза Асатовна, Шукуров Тимур Умидович	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarini transformatsiyalash modeli orqali takomillashtirish	649
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyevna	
Land Tax Received From Individuals and its Share in the Budget of the Republic of Uzbekistan	656
Hakimov Feruz Khurshid ugli	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyot va iqlim o'zgarishi bilan bog'liq xarajatlar tahlili	659
Isaxonova Ruxshona Muzaffar qizi, Sharapova Mashxura Azadovna	
Qurilish xizmatlari ma'lumotlar tizimini takomillashtirish imkoniyatlari	665
Nurfayziyev Zayniddin Boymurodovich, Nurfayziyev Elyor Zayniddinovich	
Ipotekali kreditlashni rivojlantirishning xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda tatbiq etish yo'llari	670
Turdiyev Shaxriddin Erxonovich	
Suv resurslaridan foydalanishda xorij tajribalari	675
Berdiyev Anvar Abdivaliyevich	
Auditda yetarli va mos dalillarni to'plash tartibi	681
Meliyev Isroil Ismoilovich	
"Yashil" iqtisodiyot konsepsiyasining shakllanishi va rivojlanishi	686
Urunbayev Saparbek Samatovich	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari	692
Xolmuradov Raxmatilla Ne'matillaevich	
O'zbekiston mahsulotlarining tashqi bozordagi raqobatbardoshligi xususiyatlari va onlayn platformalar	699
Baymuradov Shoxrux Maxmudovich	
Factors affecting investment attractiveness in the global investment landscape	704
Otaboev Akhmed Makhsubek o'g'li, Juliana Juliana, Fazliddin Nasriddin	
Xalqaro migratsiyaning O'zbekiston mehnat bozori va inson kapitaliga ta'siri	709
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Анализ и оценка естественного освещения помещений образовательных учреждений	714
Пирмухамедова Шахноза	
Актуальные вопросы укрепления доверия населения к банковской системе Республики Узбекистан	719
Рузибоева Нилуфар Тулкин кизи	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли	725
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Iqtisodiyotni rivojlantirishda erkin iqtisodiy zonalarni tashkil etishning afzalliklari va muammolari	730
Axmedova Dilbar Buronovna	
Natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirishda sog'liqni saqlash muassasalarini moliyalashtirishning mohiyati	734
Ishmanova Diana Nurmamadovna	
Oziq-ovqat sanoatini tashkiliy-iqtisodiy jihatdan rivojlanti-rishning nazariy asoslari	737
Muxtorova Madina Azamat qizi	
Ipoteka kreditlari sohasidagi islohotlar va kelajakdagi istiqbollar	741
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari	746
Yodgorova Xalima To'lqinovna	
Budjet ijrosini samarali ta'minlashda davlat xaridlarining ahamiyati	752
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li, Fayzullayeva Zilola Ravshanovna	
Aholi sog'ligi - milliy boylikning tarkibi va jamiyat taraqqiyotining muhim shartidir	763
Djumabayeva Shaira Xalillayevna	
Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlari: hisob siyosati	769
Rizayev Nurbek Kodirovich, Mamatova Charos Shavkiddinovna	
Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsion muhitning o'rni	778
Valiyeva Sayyora Xushbaqovna	
Davlat ishtirokidagi korxonalarda korporativ ijtimoiy mas'uliyat ("Rossiya temir yo'llari" OAJ misolida)	784
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Saidqulov Avazbek Botirqul o'g'li	
Raqamli transformatsiyaning O'zbekistonning investitsion jozibadorligiga ta'siri	790
Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Markabayeva Jansaya Aybek qizi	
Trade Marketing in the Era of Social Media: Strategies for Attracting and Retaining Customers Through Social Media Platforms	795
Mamatkulova Shoira Jalolovna	

Mamlakatimiz to'qimachilik tarmog'ining zamonaviy holati va tendensiyalari.....	800
Azizxon Tillyaxodjayev	
Physical Activity and Education, Trends in the Sports Industry	807
Axtamov Djamshed Baxromovich	
Davlat moliyaviy nazoratining amalga oshirishning metodologik masalalari.....	812
Hakimov Nodir Nazarovich	
Avtomobil yo'llari tizimidagi tashkilotlarda buxgalteriya hisobi va ichki nazorat tizimini tashkil qilishning o'ziga xos jihatlari	818
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Inson kapitali indeksi oshirishda ta'lim tizimini rivojlantirish yo'nalishlari	826
Akhmadaliev Nikholakhon	
Global iqtisodiyot sharoitida bank inqirozlarining kelib chiqish sabablari va ularni boshqarish yo'nalishlari	829
To'xtayeva Umida Shamsiddin qizi	
Усовершенствование практики управления инфляцией на примере зарубежного опыта.....	833
Нишанбаева Наргиза Бохадировна	
Sud-buxgalteriya ekspertizasini tayinlashning tashkiliy-huquqiy ta'minoti.....	837
Darvishov Sarvarbek Rustamovich	
Mudofaa majmui va huquq muhofaza qilish organlari muassasalari, tashkilotlari g'azna ijrosi	845
Fayzullayeva Zilola Ravshanovna	
The Concept and Theoretical Foundations of Marketing Strategy in Regional Development.....	851
Diyorakhon Ibragimovna Kholmurotova	
Umumta'lim maktablarini moliyalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari	857
Turayev Ochil Yarashevich	
15-sonli MHXS asosida bitim narxini aniqlash	861
Toshpo'latova Munisabonu Ibrohim qizi	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi	865
Abdulaziz Abdumominovich Matro'ziyev	
The Role of Local Budgets in Tax Policy	869
Mukaddasova Gavxarxon Nodirxonovna	
Korporativ boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish negizida innovatsion muhitni shakllantirish asoslari	873
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Fermer xo'jaliklari samarali faoliyatining asosiy statistik ko'rsatkichlari va ularning tahlili	879
M. Sh. Axmedova	
O'zbekiston Respublikasida kambag'allikni qisqartirishning institutsional va huquqiy asoslari	884
Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	
Global biznes muhitining korporativ boshqaruv tizimiga ta'siri.....	889
Egamberdiyev Shuxrat Satimbayevich	
Sug'urta faoliyatida anderrayting xizmatini takomillashtirish	893
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich, Rajabboyev Muzaffar Erkaboyevich	
Qozog'iston sug'urta bozori tahlili	898
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich, Djalilova Malika Shuxratovna	
Tashqi savdoni tashkil etish va tartibga solishda merkantilistlar g'oyalarining tutgan o'rni	903
Turayev Nurbek Muhammadovich	
Актуальные вопросы обеспечения экологической безопасности.....	911
Исроилов Боходир Ибрагимович, Хасанов Ойбек Мардонович	
Qo'shilgan qiymat solig'ini budjetdan qaytarish tartibini takomillashtirish	915
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Aholini qishloq xo'jaligi mahsulotlari bilan ta'minlash samaradorligini oshirish yo'nalishlari.....	919
Ochilova Maftuna Toshpulat qizi	
Fermer xo'jaliklari samarali faoliyatini tashkil etishning asosiy omillari	924
M. Sh. Axmedova	
Bank xizmatlarini shakllantirish bo'yicha xorijiy ilg'or davlatlar tajribasi.....	928
Ergashev Azizxon Avazxon o'g'li	
Ikkiyoqlama soliqqa tortish munosabatlarini tartibga solishga oid ilmiy-nazariy qarashlar	933
Rajapov Shuxrat Zaripbayevich	
Как достичь высоких показателей устойчивости и избежать гринвошинг или роль ESG отчетности в достижении ЦУР в Узбекистане	939
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	944
Gadaev Ismat Yadgarovich	
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана.....	947
Кадилов Алишер Исмаилович	
O'zbekiston Respublikasining agrar siyosati va uni takomillashtirish yo'llari.....	951
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li, Tursunov Abdulxamid G'afurjon o'g'li	

Soliq imtiyozlari ma'muriyatchiligining amaldagi holati tahlili.....	956
Nurmatov Sherzod Rustamovich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash	964
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
The Use of Modern Management Methods in the Management of Housing Stock in the Digital Economy Conditions	968
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda yoshlarning roli	974
Beknazarov Bekzod Baxtiyor o'g'li	
Korxonalarda innovatsion jarayonlarni samarali tashkil etish yo'nalishlari	979
Gafurova Umida Fatixovna	
Davlat boshqaruvi tizimi va hududiy rivojlanish o'rtasidagi munosabatlar	984
Tolibjon Qazaqov Sharifjon o'g'li	
Sanoat korxonalarining strategik iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash	988
Uktamov Xusniddin Faxriddinovich	
Tijorat banklarida mijozlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalaridan foydalanish samaradorligi	992
Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich	
Tadbirkorlik muhiti tahlili va uni davlat tomonidan tartibga solish shart-sharoitlari	997
S. T. Toshaliyeva, A. M. Abduraxmonov	
Учет поступления и списания с учета основных средств в бюджетных организациях	1002
Абдуллаева Нилуфар Джавдат кизи	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish	1007
Sa'dullayeva Asalxon Muzaffarovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llar	1010
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Sog'liqni saqlash tizimini davlat tomonidan moliyalashtirishning zaruriyati	1014
Meliyev Azimjon Murodullo o'g'li	
Oliy ta'lim tashkilotlari faoliyatini boshqarishda ichki audit xizmatining zarurligi	1019
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
Hududlarda inklyuziv iqtisodiy o'sishni ta'minlashning nazariy asoslari	1024
Tangriberdiev Sulaymon Kamiljonovich	
Tadbirkorlikni rivojlantirish va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashni tashkil etishning nazariy va uslubiy tamoyillari	1030
Farxodjon Inamov	
Xitoy iqtisodiyotidagi to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarga ta'sir etuvchi omillar	1037
Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Экономический механизм государственного регулирования транспортной системы	1043
Саримсакова Малохат Хикматуллаевна	
Kambag'allikni qisqartirish – aholi turmush farovonligini ta'minlashning muhim omili	1046
Usmanov Baxodir Baxtiyorovich	
Korxonalar faoliyatiga innovatsion marketingni joriy etish samaradorligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari	1052
Fatilloev Farrux Farhod o'g'li	
Tog' turizmini rivojlanishning o'ziga xos xususiyatlari	1056
Mavlanov G'olibjon Muxammad o'g'li	
Qashqadaryo viloyatida kambag'allik darajasini iqtibolda qisqartirish yo'nalishlari	1062
Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li	
O'zbekistonda iqtisodiy jarayonlarni raqamlashtirishning yo'nalishlari	1068
Saidova Dildora Nurmatovna, Murodov Jahongir Husan o'g'li, Xolyigitov Umidjon Alijon o'g'li	

QASHQADARYO VILOYATIDA KAMBAG'ALLIK DARAJASINI IQTIQBOLDA QISQARTIRISH YO'NALISHLARI

UDK 316.334.2

Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li

TMCI "Iqtisodiyot, huquq va boshqaruv" kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada Qashqadaryo viloyatida kambag'allik darajasini qisqartirishning ustuvor yo'nalishlari va kelgusi davr uchun prognoz ko'rsatkichlari ishlab chiqilgan. Shuningdek, prognozlash davomida Qashqadaryo viloyatining 2004–2022-yillar mobaynida ishsizlik va kambag'allik darajalari va ko'rsatkichlari trend ma'lumotlari o'rganilgan hamda statistik vaqtlar qatori uslubi orqali polinomial regressiya usulida prognoz modeli hisoblab chiqilgan. Tadqiqot natijalariga asosan maqolada mintaqadagi kambag'allik darajasini yumshatish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kambag'allik, ishsizlik, kambag'allikni kamaytirish, ishsizlik darajasi, kam ta'minlanganlik.

Abstract: In the article, priority directions for reducing the level of poverty in Kashkadarya region and forecast indicators for the next period have been developed. Also, during the forecasting, trend data of unemployment and poverty levels and indicators of Kashkadarya region during 2004–2022 were studied, and a forecast model was calculated using the polynomial regression method using the statistical time series method. Based on the results of the research, the proposal and recommendations for alleviating the level of poverty in the region have been developed in the article.

Key words: poverty, unemployment, poverty reduction, unemployment rate, poverty.

Аннотация: В статье разработаны приоритетные направления снижения уровня бедности в Кашкардарьинской области и прогнозные показатели на ближайший период. Также в ходе прогнозирования были изучены данные о тенденциях уровня безработицы и бедности и показателей Кашкардарьинской области за 2004–2022 годы, а также рассчитана прогнозная модель методом полиномиальной регрессии с использованием метода статистических временных рядов. По результатам исследования в статье разработаны предложение и рекомендации по снижению уровня бедности в регионе.

Ключевые слова: бедность, безработица, сокращение бедности, уровень безработицы, бедность.

KIRISH

Kambag'allik butun dunyo bo'ylab jamiyatlar oldida turgan eng dolzarb muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Xususan, kambag'allikka qarshi kurash mintaqalarda barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning o'ziga xos xususiyati hisoblanadi. Uning jamiyatning turli jabhalariga, jumladan, ta'lim, sog'liqni saqlash, asosiy resurslardan foydalanish va yuqori harakatchanlikka ta'siri ushbu global muammoni hal qilishning dolzarbligi va muhimligini ta'kidlaydi. Kambag'allikka barham berishga ustuvor ahamiyat berish va inklyuzivlikni, resurslarni adolatli taqsimlashni va muhim xizmatlardan foydalanishni rag'batlantiradigan keng qamrovli strategiyalarni amalga oshirish orqali mintaqalar kambag'allik siklini buzishi, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga yordam berishi va hamma uchun yanada adolatli va farovon kelajak yaratishi mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son farmoni ijrosi yuzasidan 2022-yilning 20-aprel sanasida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "2022–2026-yillarda Qashqadaryo viloyati hududlarini kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"¹gi 201-son qarorida "Qashqadaryo viloyati hududlarida sanoat, qishloq xo'jaligi va xizmatlar sohasining kelgusi besh yildagi istiqbollarini hamda har bir tuman va shaharning "o'sish nuqtalari"ni belgilash, ijtimoiy sohani rivojlantirish orqali aholi salomatligi hamda turmush darajasini yanada

1 O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 20.04.2022 yildagi "2022–2026-yillarda kompleks Qashqadaryo viloyati hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 201-sonli qarori.

yaxshilash” masalalariga alohida to’xtalib o’tilgan va kelgusidagi rejalar tizimli dasturlar asosida belgilab berilganligi mintaqalarda kambag’allikni qisqartirishning mamlakatning iqtisodiy o’sishida nechog’liq muhim ekanligini ko’rsatadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Dunyo miqyosida mintaqaviy kambag’allikni aniqlash va unga qarshi kurashish bo’yicha ilmiy tadqiqotlar olib borgan olimlardan E.Glezer, G.Jonson va R.Birdlarni ajratib ko’rsatish mumkin. Xususan, Glezer o’zining “Kambag’allikni kamaytirishni isloh qilish: donishmandlar va davlatchilik saboqlari” nomli maqolasida mintaqaviy kambag’allik tushunchasi va uning oqibatlarini muhokama qiladi². D. Jonson va M.Birdlar ham o’z tadqiqotlarida mintaqaviy kambag’allikning sabablari va oqibatlarini ko’rib chiqadi³. Shuningdek, hududiy kambag’allik darajasini prognoz qilishda Martin Ravallionning qator ilmiy tadqiqotlari o’rganib chiqildi. Jumladan, M. Ravallionning “Qashshoqlikni taqqoslash: tushunchalar va usullar bo’yicha qo’llanma” (2001) asarida polinomial regressiya usulida prognoz modeli orqali kambag’allikni o’lchash va tahlil qilishda foydalangan⁴. Shu nuqtayi nazardan, Qashqadaryo viloyatida kambag’allik darajasi istiqbollarini aniqlashda mazkur metod tanlangan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot ishimizning asosiy qismida hududdagi umumiy iqtisodiy-ijtimoiy ko’rsatkichlar muhokama qilinadi. Shuningdek, viloyatning 2004–2022-yillardagi kam ta’minlanganlik darajasi ko’rsatkichlarni xisobga olgan holda 2030-yillar prognoz ko’rsatkichlari ishlab chiqildi. Statistika agentligi ma’lumotlariga asosanib, prognozlash metodologiyasi chiziqli regressiya usuli orqali hisoblandi. Chiziqli regressiya — bu qaram o’zgaruvchi (bu holda “y” o’zgaruvchisi bilan ifodalangan) va bir yoki bir nechta mustaqil o’zgaruvchi (bu holda “x” o’zgaruvchisi bilan ifodalangan) o’rtasidagi munosabatlarni modellashtirish va tahlil qilish uchun ishlatiladigan statistik usul). Odatda prognozlash uchun ishlatiladi⁵.

$$y = \beta_0 + \beta_1x_1 + \beta_2x_2 + \dots + \beta_nx_n$$

Bu yerda:

y - qaram o’zgaruvchi (prognoz qilinadigan o’zgaruvchi)

β_0 - barcha mustaqil o’zgaruvchilar nolga teng bo’lganda y ning taxmin qilingan qiymatini ifodalovchi kesma.

$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_n$ - mustaqil o’zgaruvchilarning (x_1, x_2, \dots, x_n) koeffitsiyentlari bo’lib, har bir mustaqil o’zgaruvchining birlik o’zgarishi uchun y ning o’zgarishini ifodalaydi.

Koeffitsiyentlarni baholash uchun odatda eng kichik kvadratlar usuli qo’llaniladi, bu erda kvadrat xatolar yig’indisi minimallashtiriladi. Koeffitsiyentlarni statistik dastur yordamida hisoblab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Dunyo miqyosida nechta mamlakat bo’lsa, har bir mamlakat o’ziga xos xususiyatlari, turmush tarzi, mintaliteti, urf-odatlar va boshqa ijtimoiy-iqtisodiy vaziyatga ega. Shunday ekan, har bir davlat o’z imkoniyatlari va iqtisodiy-siyosiy ahvolidan kelib chiqib kambag’allikka qarshi kurashish bo’yicha o’z yondashuvlarini ishlab chiqadi yoki rivojlangan davlatlarning mos keladigan tajribalarini o’z siyosatiga muvofiqlashtirgan holda tadbir etadi. Chunki qaysidir davlatning bu boradagi siyosati boshqa bir davlat siyosatiga to’g’ridan to’g’ri mos bo’lishi iqtisodiy siyosatning noyob holatlaridan hisoblanadi. Shuni inobatga olgan holda mamlakatimiz ichki imkoniyatlari va o’ziga xos xususiyatlarini hisobga olib kambag’allik va uni qisqartirish yo’llarini o’zida mujassamlashtirgan milliy modelni ishlab chiqish masalaning yana bir dolzarb jihatlaridan biridir. Jumladan, Qashqadaryo viloyatida ham kambag’allikni qisqartirish va aholi turmush farovonlik darajasini oshirishda hududning ichki imkoniyatlari va o’ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqqan holda viloyatdagi kambag’allikni kamaytirishning iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish va amaldagi tizimni diversifikatsiya qilish maqsadga muvofiq.

2022–2026-yillarga mo’ljallangan Taraqqiyot strategiyasini amalga oshirish natijasida (2020 yilga nisbatan): YAIM o’sish sur’atini 1,5 barobarga oshirish, aholi jon boshiga YAIMni 1,4 barobarga oshirish, kambag’allik che-

2 Glaeser, E. L. (2000). Reforming Poverty Alleviation: Lessons from Sages and Statecraft. Brookings Papers on Economic Activity, 2000(2), 217-274.

3 Johnson, D. G. (1987). Regional Problems and Policies in Latin America. World Bank Publications. 3. Bird, R. M. (1999). Fiscal decentralization and regional poverty. International Studies Program, Working Paper Series, Paper 99-07.

4 Ravallion, M. (2001). Poverty Comparisons: A Guide to Concepts and Methods. Living Standards Measurement Study Working Paper No. 88. The World Bank.

5 Montgomery, D.C., Jennings, C.L., & Kulahci, M. (2015). Introduction to Time Series Analysis and Forecasting. Wiley. Pages 198-206

garasini amaldagi 498 ming soʻmdan 683,2 ming soʻmgacha koʻtarishga (1,6 barobar), ishsizlik darajasini esa 2 barobarga kamaytirishga erishilishi nazarda tutilgan.

Shuningdek, aholini qiynab kelayotgan mavjud muammolarni bartaraf etishga qaratilgan hamda amaliy tadbirlarni oʻz ichiga olgan “yoʻl xaritasi”ni ishlab chiqish va Qashqadaryo viloyatining shahar va tumanlarida ijtimoiy va ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirish boʻyicha shakllantirilgan istiqbolli loyihalarning manzilli roʻyxatini shakllantirish belgilangan⁶.

Qashqadaryo viloyatida 2022–2026-yillarda yalpi hududiy mahsulot (YAHM) hajmini 1,5 baravarga, sanoat mahsulotlari hajmini 1,5 baravarga, qishloq xoʻjaligi mahsulotlari ishlab chiqarishni 1,2 baravarga, xizmatlar hajmini 2,9 baravarga hamda qurilish ishlari hajmini 1,2 baravarga oshirish boʻyicha barcha chora-tadbirlar ishlab chiqilgan. Natijada, jon boshiga toʻgʻri keladigan YAHM hajmi 13,9 mln soʻmdan 22,1 mln soʻmga oshishi kutilmoqda. Tegishli sohalarni rivojlantirish orqali viloyatning budjet tushumlari hajmi 3 483 mlrd soʻmdan 5 528 mlrd soʻmga (1,6 baravar oʻsish) yetkaziladi.

Tadbirkorlikni rivojlantirish boʻyicha amalga oshirilgan tadbirlar natijasida kelgusi besh yilda jami 51 585 ta yangi kichik biznes subyektlari tashkil etiladi. 438,4 ming nafar aholining bandligini taʼminlash orqali viloyatda ishsizlik darajasi 9,2 foizdan 7,6 foizga, kambagʻallik darajasi 50 foizga qisqartiriladi.

3872 ta loyihalar boʻyicha umumiy qiymati 3579,2 mln dollarlik investitsiya loyihalari ishga tushiriladi va investitsiya loyihalarini yoʻlga qoʻyish boʻyicha yangidan 72 ta kichik sanoat zonalari tashkil etiladi.

Hududiy ekport hajmi 1,6 baravarga oshirilgan holda, jami 1,6 mlrd dollarlik mahsulot va xizmatlar eksporti yoʻlga qoʻyiladi.

Kelgusi besh yillikda aholining ichimlik suvi bilan taʼminlanganlik darajasini 43,4 foizdan 68,4 foizga, oqova suv tizimi bilan qamrov darajasini 6,3 foizdan 14,2 foizga oshirish koʻzda tutilgan. Shu bilan bir qatorda elektr tarmogʻini yaxshilash maqsadida umumiy uzunligi 61 99,1 km boʻlgan elektr tarmoqlarini qurish va rekonstruksiya qilish, 1 673 ta transformatorlarni oʻrnatish va taʼmirlash ishlari amalga oshiriladi.

Viloyatning yoʻl infratuzilma salohiyatini yaxshilash maqsadida umumiy uzunligi 814,9 km boʻlgan umumiy foydalanishdagi avtomobil yoʻllarini asfaltlash hamda 3 554,3 km ichki xoʻjalik yoʻllarini yaxshilash, 125 ta koʻpriklarni qurish va taʼmirlash ishlari amalga oshiriladi. Shu bilan bir qatorda, umumiy qiymati 455,1 mlrd soʻmlik 275 ta issiqlik taʼminoti tizimi obyektlarini yangidan qurish, rekonstruksiya va modernizatsiya qilish koʻzda tutilgan.

Kelgusi besh yillik istiqbolda viloyatda maktabgacha taʼlim bilan qamrov darajasi 52,1 foizdan 62 foizga oshiriladi, bu borada xususiy sektor tomonidan 57 346 oʻrinli 2 029 ta nodavlat va oilaviy maktabgacha taʼlim tashkilotlarini tashkil etish choralari koʻriladi. 744 ta umumtaʼlim maktablarida qurilish rekonstruksiya ishlari olib boriladi. Jumladan, 24 ta yangi umumtaʼlim maktablari quriladi, 548 ta umumtaʼlim maktablarida rekonstruksiya, 172 ta umumtaʼlim maktablarida mukammal taʼmirlash ishlari amalga oshiriladi.

Qashqadaryo viloyatida kam taʼminlanganlik holatini kelgusidagi oʻzgarish tendensiyalarini aniqlash va aniq maqsadlarga yoʻnaltirilgan strategiyalarni belgilash uchun prognoz koʻrsatkichlarni hisoblash maqsadga muvofiq. Shunday ekan, prognozlash davomida Qashqadaryo viloyatining 2004–2022-yillar mobaynida kam taʼminlanganlik darajasi koʻrsatkichlari trend maʼlumotlari oʻrganildi va statistik vaqtlar qatori uslubi orqali polinomial regressiya usulida prognoz modeli hisoblab chiqildi

Quyidagi prognoz koʻrsatkichlarida $y = 46.4060561673e - 0.0621583862x$ chiziqli prognozlash tenglamasida tenglama y va x oʻrtasidagi toʻgʻri chiziqli munosabatni ifodalaydi. “46,4060561673” koeffitsiyenti x nolga teng boʻlganda y ning qiymati boʻlgan y kesmasini ifodalaydi. “-0,0621583862” koeffitsiyenti chiziqning qiyaligini ifodalaydi, x ning har bir birligi oʻzgarishi uchun y qancha oʻzgarishi kutilayotganligini koʻrsatadi (jadval 1).

1-jadval: Qashqadaryo viloyatining 2004–2022-yillar mobaynida kam taʼminlanganlik darajasi koʻrsatkichlari⁷

Yillar	Amaliy koʻrsatkichlar	Indeks miqdor	Koʻpaytiriladigan qiymat	E funksiya darajasi
2004	41,5	1	46,40605617	-0,062158386
2005	41	2	46,40605617	-0,062158386
2006	39,8	3	46,40605617	-0,062158386
2007	38	4	46,40605617	-0,062158386
2008	34,9	5	46,40605617	-0,062158386
2009	32,5	6	46,40605617	-0,062158386

6 Qashqadaryo viloyatini rivojlantirishning besh yillik dasturi tasdiqlandi. 22.04.2022. URL: https://www.norma.uz/qonunchilikda_yangi/qashqadare_viloyatini_rivojlantirishning_besh_yillik_dasturi_tasdiqlandi

7 Муаллиф томонидан ишлаб чиқилган.

2010	28,9	7	46,40605617	-0,062158386
2011	26,8	8	46,40605617	-0,062158386
2012	24,9	9	46,40605617	-0,062158386
2013	24,2	10	46,40605617	-0,062158386
2014	23,5	11	46,40605617	-0,062158386
2015	23,2	12	46,40605617	-0,062158386
2016	22,6	13	46,40605617	-0,062158386
2017	22,4	14	46,40605617	-0,062158386
2018	20,9	15	46,40605617	-0,062158386
2019	12	16	46,40605617	-0,062158386
2020	13,6	17	46,40605617	-0,062158386
2021	17,9	18	46,40605617	-0,062158386
2022	12,7	19	46,40605617	-0,062158386

Qashqadaryo viloyatining 2004–2022-yillar mobaynida kam ta'minlanganlik darajasi e'tibor beradigan bo'lsak eng yuqori ko'rsatkichlar 2004 yil 41,5 foizni, 2006 yil 39,8 foizni, 2007 yil 38 foizni, 2008 yil 34,9 foizni, 2009 yilda esa 32,5 foizni tashkil etganligiga guvoh bo'lamiz. Qashqadaryo viloyatining kam ta'minlanganlik darajasining 2022–2030-yillardagi istiqbol ko'rsatkichlariga amaliy ko'rsatkichlariga taqqoslanganda 2004, 2005 yilga nisbatan 21 foizga, 2006 yilga nisbatan 22 foizga, 2007- yilga nisbatan 23 foizga, 2008-yilga nisbatan 25 foizga, 2009-yilga nisbatan 27 foizga, 2010-yilga nisbatan 30 foizga, 2011-yilga nisbatan 32 foizga, 2012- yilga nisbatan 35 foizga, 2013-yilga nisbatan 36 foizga, 2014-yilga nisbatan 37 foizga, 2015–2016-yilga nisbatan 38 foizga, 2017-yilga nisbatan 39 foizga, 2018-yilga nisbatan 42 foizga, 2019-yilga nisbatan 73 foizga, 2020-yilga nisbatan 64 foizga, 2021-yilga nisbatan 46 foizga pasayganini ko'rishimiz mumkin. Shuningdek, viloyatda kambag'allik darajasi 2022-yilda 12,7 foizgacha qisqargan.

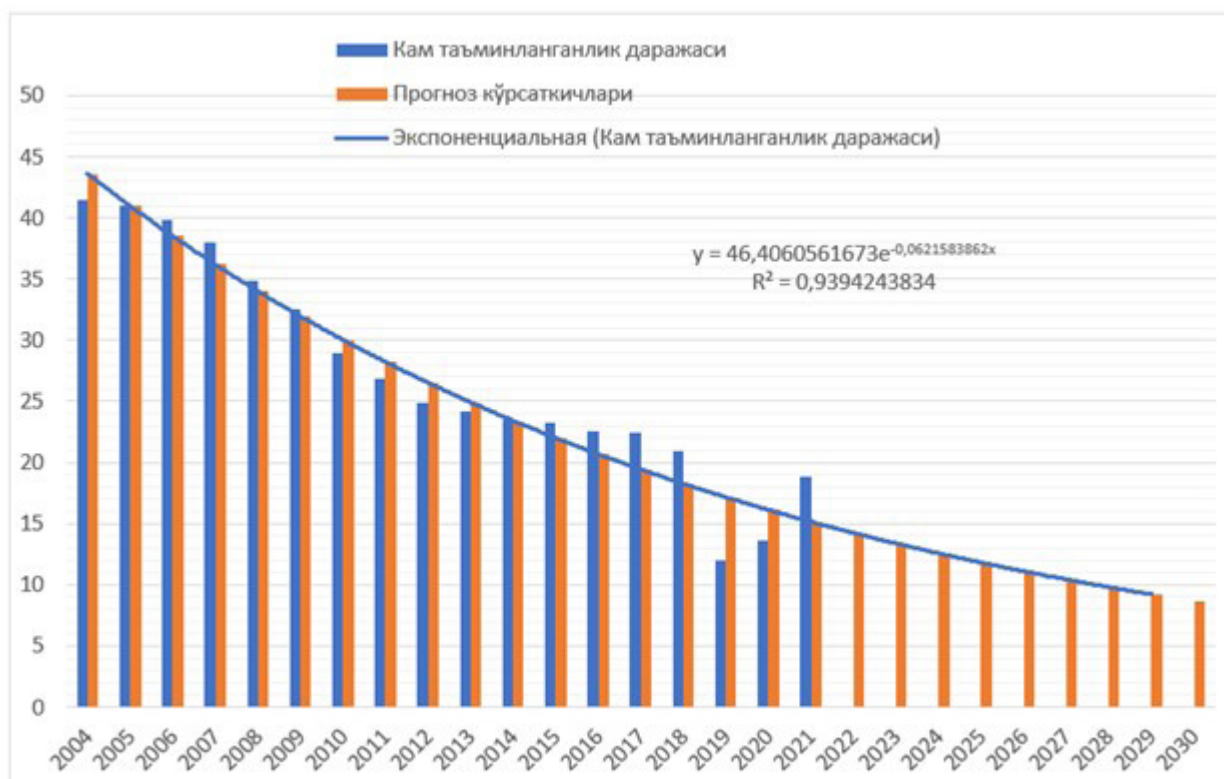
Prognozlash davomida Qashqadaryo viloyatining 2004–2022 yillar mobaynida kam ta'minlanganlik darajasi ko'rsatkichlari trend ma'lumotlari o'rganildi va statistik vaqtlar qatori uslubi orqali polinomial regressiya usulida prognoz modeli hisoblab chiqildi. Bu ko'rsatkichlarni 2-jadvalda ko'rishimiz mumkin.

2-jadval: Qashqadaryo viloyatining kam ta'minlanganlik darajasining 2022–2030-yillardagi istiqbol ko'rsatkichlari⁸

Yillar	Prognoz ko'rsatkichlari	Indeks miqdor	Ko'paytiriladigan qiymat	E funksiya darajasi
2023	13,4	20	46,40605617	-0,062158386
2024	12,6	21	46,40605617	-0,062158386
2025	11,8	22	46,40605617	-0,062158386
2026	11,1	23	46,40605617	-0,062158386
2027	10,4	24	46,40605617	-0,062158386
2028	9,8	25	46,40605617	-0,062158386
2029	9,2	26	46,40605617	-0,062158386
2030	8,7	27	46,40605617	-0,062158386

Ushbu prognozlash natijalariga ko'ra hududda kambag'allik darajasi pasayish tendensiyasiga ega va 2030-yilga qadar 8,7 foizgacha qisqarishi kutilmoqda (1-rasm).

⁸ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

1-rasm: Qashqadaryo viloyatining kam ta'minlanganlik darajasining 2004–2022-yillardagi amaliy hamda 2030-yil istiqbol ko'rsatkichlari⁹

$y = 46,4060561673e^{-0,0621583862x}$ chiziqli prognozlash tenglamasining modeli $R^2 = 0,9394243834$, $p \leq 0.01$ ga teng. Ushbu modelga ko'ra, prognoz natijasining aniqlik darajasi 94 foizga teng ekanligini ko'rishimiz mumkin.

Tadqiqotimiz natijalariga asosan Qashqadaryo viloyatining iqtisodiy salohiyatiga va hududdagi kambag'allik darajasiga ta'sir etuvchi omillar sifatida moliyaviy resurslarning taqchilligi, infratuzilmaning rivojlanmaganligi, inson kapitali pastligi hamda hududiy institutlarining past darajadagi sifatini alohida ajratib ko'rsatish mumkin. Mazkur muammolarni hal etishda hududda oziq-ovqat dasturlari, uy-kommunal xo'jaligi va yangi uy-joylar qurish mexanizmi takomillashtir, axborot texnologiyalari, ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlarini rag'batlantirish hududdagi kambag'allikni qisqartirishdagi ustuvor sohalar hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, hududiy kambag'allik darajasiga iqlim o'zgarishi, antropogen ta'sirlar, narxlarni ko'tarilishi, inflyatsiya darajasi, tashqi qarzarlar va budjet defitsiti ortib borayotgan bugungi davrda kambag'al va qoloq aholi sonining ortib borishi mamlakatni makroiqtisodiy ko'rsatkichlariga salbiy ta'sir ko'rsatmay qolmaydi. Shu sabab hukumat darajasida har bir fuqaroga ayniqsa, moddiy yordamga juda muhtojlarga, albatta, maksimal darajada ko'mak berish ustuvor vazifalardan bo'lib qolmoqda. Shu bilan bir qatorda, ularni ish bilan ta'minlash yoki tadbirkorlikka o'rgatish kabi tashabbuslar shular jumlasidandir. Biroq iqtisodiyot mutadil bo'lmasa, ish haqi ham, aholi turmush darajasi ham pasayib boraveradi.

Tadqiqot davomida aniqlangan Qashqadaryo viloyatida aniqlangan muammo va kamchiliklar hamda kambag'allikka sabab bo'livchi omillarni chuqur tahlil qilgan holda mintaqada kambag'allikni qisqartirishning bir nechta yo'llarini taklif etish mumkin:

*Birinchi*dan, mintaqa aholisini daromadli mehnat bilan band qilish, ijtimoiy sug'urta tizimini takomillashtirish hududiy kambag'allikni qisqartirishning muhim dastaklaridan biri bo'lib, mehnatga layoqatli yoshlar hamda nogironligi bo'lgan shaxslarning manzilli ro'yxatlarini shakllantirish, ijtimoiy himoyaga muhtoj shaxslar uchun band qilingan kvota ish o'rinlariga ishga joylashtirish, yangi yaratilgan mavsumiy ish joylariga ishsiz fuqarolarni jalb qilish va o'zini o'zi band qilish, yagona milliy mehnat bazasidagi mavjud bo'sh (vakant) ish o'rinlariga band bo'lmagan fuqarolarni ishga joylashtirish zarur.

⁹ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Ikkinchidan, qishloq xo'jaligida hosildorlik va rentabellik darajasini keskin oshirish hududdagi kambag'allik darajasini qisqartirishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, uni qishloq xo'jaligida eksportbop mahsulotlarning ulushini oshirish maqsadida dehqon xo'jaliklari, bog' qator oralari, aholi tomorqalari va asosiy maydonlarga bir mahalla bir mahsulot tamoyili asosida ekinlarni joylashtirish, mahsulot ishlab chiqaruvchilarga sifatli urug' va moddiy texnik baza bilan ta'minlash hamda yetish-tirilgan mahsulotni xarid qilish tizimini yo'lga qo'yish, mahsulot yetishtiruvchilar bilan eksportyorlar o'rtasida shartnomalar tuzishga ko'maklashish darkor.

Uchinchidan, hududiy kambag'allikni qisqartirishning yana bir muhim usullaridan biri bu hududdagi ishsizlik darajasini kamaytirish va yangi ish o'rinlarini yaratishdan iborat bo'lib, bu borada hududda amalda mavjud bo'lmagan faoliyat sohaslarini yaratish maqsadga muvofiq bo'ladi. Xususan, Qashqadaryo viloyatida keksalar uchun vaqtinchalik g'amxo'rlik qiluvchi va ularni parvarish qiluvchi muassalar faoliyatini yo'lga qo'yish hududdagi keksalar kambag'alligiga qarshi kurashishning muhim jihatlaridan biri bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 20.04.2022-yildagi "2022–2026-yillarda kompleks Qashqadaryo viloyati hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 201-sonli qarori.
3. Glaeser, E. L. (2000). Reforming Poverty Alleviation: Lessons from Sages and Statecraft. Brookings Papers on Economic Activity, 2000(2), 217-274.
4. Johnson, D. G. (1987). Regional Problems and Policies in Latin America. World Bank Publications. 3. Bird, R. M. (1999). Fiscal decentralization and regional poverty. International Studies Program, Working Paper Series, Paper 99-07.
5. Ravallion, M. (2001). Poverty Comparisons: A Guide to Concepts and Methods. Living Standards Measurement Study Working Paper No. 88. The World Bank.
6. Montgomery, D.C., Jennings, C.L., & Kulahci, M. (2015). Introduction to Time Series Analysis and Forecasting. Wiley. Pages 198-206
7. "Qashqadaryo viloyatining rivoji tahlil qilinib, kelgusi yilgi vazifalar belgilandi". URL: <https://gov.uz/uz/news/view/35604>
8. Qashqadaryo viloyatini rivojlantirishning besh yillik dasturi tasdiqlandi. 22.04.2022. URL: https://www.norma.uz/qonunchilikda_yangi/qashqadare_viloyatini_rivojlantirishning_besh_yillik_dasturi_tasdiqlandi
9. Elektron resurslar:
10. <https://norma.uz>
11. <https://lex.uz/ru>
12. <https://stat.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.